

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Псьоти Вікторії Олександрівни на тему «Обліково-аналітичне
забезпечення публічних закупівель
в закладах освіти державного сектору»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування
07 – Управління та адміністрування

Актуальність теми. Активізація процесів транспарентності в секторі державного управління в Україні потребують докорінних змін практично у всіх сферах, у т.ч. у публічних закупівлях. Значна частка закупівель за державні кошти у валовому внутрішньому продукті багатьох економічно розвинутих держав, яка становить близько 40%, визначає їх в якості ключового інструмента регулювання економічної політики, спрямованої на підтримку окремих сфер економіки і різних економічних суб'єктів. Ефективність такої політики значною мірою визначається ступенем її контрольованості, що визначає прозорість закупівельних процедур. Але хоча публічні закупівлі є стимулом для розвитку економіки інноваційного спрямування, для них характерний високий ризик виникнення шахрайства, корупції та помилок, що обумовлює важливість та необхідність створення ефективної системи їх обліку і аналізу.

Стратегія реформування державного управління на 2022- 2025 роки, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ст. 346) актуалізують діяльність і пов'язані з нею дослідження формування механізму управління системою державних закупівель в Україні, надання та отримання освітніх послуг в сфері публічних закупівель, особливостей публічних закупівель як об'єкта державного регулювання економіки в контексті розгляду їх як елемента ринку публічних послуг, ефективності їх проведення. Але в рамках цих досліджень розглядаються лише окремі аспекти такого багатопланового інституту як закупівлі за державні кошти, зважаючи на те, що управління публічними закупівлями являє собою складний процес забезпечення державних потреб у продукції (товарах, роботах, послугах) як окремої установи, так і потреб держави в цілому.

Враховуючи зазначене, дослідження Псьоти В.О., присвячене вирішенню наукового завдання поглиблення теоретико-методологічних

положень та розробки науково-практичних рекомендацій з удосконалення організації обліку і аналізу в системі публічних закупівель в закладах освіти державного сектору є сучасним, актуальним та таким, що відповідає потребам вітчизняної науки, економічної освіти, розвитку суспільства в цілому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Актуальність і практичну цінність дослідження підтверджує те, що дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темою «Розробка методики оцінки ефективності публічних закупівель» (державний реєстраційний номер 0120U105737). Особистий внесок здобувачки полягав в розробці методики оцінки ефективності публічних закупівель закладів освіти державного сектору.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Наукові положення, висновки і пропозиції, що містяться у дисертації Псьоти В.О., достатньою мірою обґрунтовані, логічні та достовірні.

Поставлена мета, що полягала у поглибленні теоретико-методологічних положень та розробки науково-практичних рекомендацій з удосконалення організації обліку і аналізу публічних закупівель в умовах сталого розвитку в закладах освіти державного сектору, досягнута.

Дисертація має наукове та практичне значення, належним чином структурована, порядок викладення матеріалу відображає послідовність проведеного авторкою дослідження.

Достовірність та об'єктивність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується як належним рівнем теоретичного обґрунтування, проведеного на основі вивчення та аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених, так і логічним зв'язком з поставленою метою і основними завданнями.

У дисертаційній роботі автором використано сучасну методологію наукових досліджень, що підтверджується застосуванням як загальнонаукових, так і спеціальних методів.

Дисертаційна робота містить змістовні додатки, які доповнюють та розширюють її положення.

Під час підготовки дисертаційної роботи автором опрацьовано 174 джерела, серед яких як праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців з означеної проблематики, так і звітно-аналітична інформація, нормативні та законодавчі документи, методичні рекомендації, тощо.

Наукові напрацювання автора ґрунтуються на глибокому аналізі вітчизняних законодавчих й нормативних документів з питань сутності публічних закупівель, їх обліку, моніторингу та аналізу, офіційних документів, статистичних даних та звітно-аналітичної інформації Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Міністерства економіки, аналітичної інформації веб-порталу «Prozorro: публічні закупівлі», Директив ЄС.

Дисертація відзначається змістовною та логічно ув'язаною схемою побудови і викладення матеріалу. Ознайомлення з її змістом та структурою свідчить про комплексний та системний підхід до проведеного авторкою дослідження.

Результати дисертації достатньою мірою апробовані. Основні положення і висновки були представлені й обговорені на 11 міжнародних, всеукраїнських і міжрегіональних конференціях.

Дослідження є особистою авторською роботою, цілісною і завершеною стосовно поставленої мети і визначених завдань.

До результатів даного наукового дослідження, які характеризуються науковою новизною та мають важливе значення для науки та практики, можна віднести такі положення:

1. Проведена систематизація стейкхолдерів публічних закупівель відповідно до інформаційно-аналітичних потреб управління (за ознаками: внутрішні та зовнішні, з прямим та непрямим фінансовим інтересом) (п.п. 1.1. Розділ 1, рис. 1.1., рис. 1.2. дисертації);

2. Представлено класифікацію публічних закупівель шляхом їх розподілу на економічні, екологічні за ознакою відбору на етапі проведення торгів з урахуванням цінкових та нецінових критеріїв, та на прямі й непрямі за ознакою «категорія закупівлі», що враховує джерела фінансування видатків освітньої установи (стор. 75 - 88). Запропонована класифікація дозволила обґрунтувати потребу і можливість облікового відображення сум економії бюджетних коштів внаслідок пониження ціни пропозиції.

3. Розроблено методикку аналізу публічних закупівель в частині закупівель, придбаних за рахунок цільового фінансування на капітальні видатки на рівні окремої закупівлі (непрямої закупівлі). Впроваджено інтегральний показник ефективності за двома напрямками: ефективність організації закупівельної діяльності установи та ефективність використання предмета закупівлі, шляхом застосування моделі детермінованого факторного аналізу (стор. 164-168 дисертації).

4. Запропоновано екологічні критерії закупівлі на стадії планування та розміщення закупівлі у системі (врахування у вартості життєвого циклу та використання нецінових критеріїв у технічному завданні) та організацію їх

впровадження на регіональному рівні, шляхом визначення пріоритетних галузей (стор.165-176 дисертації).

Практичне значення висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження, наукові висновки, положення та рекомендації дисертації мають важливе значення для розвитку теоретичних та методичних засад обліку та аналізу публічних закупівель, для практичної діяльності закладів освіти, що підтверджується їх впровадженням щодо системи організації публічних закупівель в Новоград-Волинський промислово-економічний технікум (довідка № 1167 від 17.12.2020 р.) та КНП «Новоград-Волинське міськрайонне територіальне медичне об'єднання» (довідка №1728 від 25.08.2021); щодо класифікації публічних закупівель та використання екологічних критеріїв закупівель у закупівельну діяльність комерційного підприємства ПП «Звягель-Буд» (довідка № 386 від 26.12.2020 року).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні положення та отримані наукові результати повно висвітлено у публікаціях.

Результати дисертаційної роботи опубліковано у 18 наукових працях (4 в співавторстві), з яких 7 статей у наукових фахових виданнях, у т.ч. 1 стаття у наукових періодичних виданнях, включених до наукометричної бази SCOPUS, 10 – у матеріалах і тезах конференцій.

Наведені публікації повною мірою відображають основні наукові результати дисертації, висновки та рекомендації.

Академічна доброчесність. Порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації) у дисертації та наукових працях, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження Псьоти В.О. не виявлено. У дисертації є посилання на відповідні джерела інформації, цитати оформлені належним чином.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Критичний аналіз сформульованих у дисертації тверджень, висновків і практичних рекомендацій свідчить, що в роботі мають місце окремі положення, до яких є зауваження або які є дискусійними та потребують уточнення:

1. Підтримуючи наукові висновки авторки щодо віднесення публічних закупівель до інтегрованого об'єкту обліку (рис. 2.5. дисертації), зокрема лоту, як окремого об'єкту управлінського обліку, дискусійним є

запропонований методичний підхід для його обліку в складі активів та умовних активів, залежно від стадії виконання укладеного контракту за лотом. На нашу думку, інформаційне забезпечення обліку затрат в розрізі контрактів задовольняє запити щодо контролю, а надмірні облікові побудови у вигляді облікових проводок для включення лоту до складу активів (умовних активів до моменту виконання контракту) створюють додаткові складнощі, не виправдані цілями такого відображення.

2. Авторкою досліджувались методи визначення очікуваної вартості предметів закупівель на етапі планування закупівель та проведено їх групування (стор. 120, табл. 2.3). Разом з тим, результативного авторського висновку щодо доцільності застосування та переваг того чи іншого підходу залежно від обставин проведення публічних закупівель (їх видів, поділу на лоти, тощо) та специфіки замовника – закладів освіти державного сектора – не зроблено.

3. Псьота В. О. обґрунтовує наукові висновки результатами проведених двох опитувань респондентів: щодо організації закупівельної діяльності (стор. 149-150) та щодо ефективності публічних закупівель (стор. 204). Проте авторкою в жодному з таких опитувань не наведено методики, не ідентифіковано респондентів за кількісними та якісними параметрами, питань, що були включені в опитування. Зазвичай усі ці параметри емпіричних досліджень наводяться у додатках і є невід’ємними складовими економічних джерел обґрунтування наукових висновків у дисертації. Тому достовірність результатів опитування, на основі яких зроблені наукові висновки, неможливо підтвердити.

4. Представлені результати дослідження організаційно-облікового забезпечення публічних закупівель в другому розділі дисертації набули б завершеності, якби запропоновані рекомендації по організації закупівельного процесу (як от Положення про закупівельну діяльність, роль кожного із учасників тендерного комітету та ін.) враховували специфіку закупівель за їх видами, дослідженими авторкою у попередньому розділі дисертації (конкурентні та неконкурентні торги, спрощена процедура закупівель тощо).

5. З метою додаткового контролю за закупівлями авторкою висунуто пропозицію створення «приймальної комісії по договірно-цінним закупівлям, проведених за рахунок цільового фінансування» (стор. 147-148). Проте багатьма науковими та практичними результатами, які описані в літературі доведено, що зменшення ризиків, у т.ч. ризиків відхилень від технічних характеристик в ході підготовки технічних завдань для оголошення закупівель, досягається через побудову якісної системи внутрішнього контролю, заснованої на ідеї управління ризиками, а не через створення подібних організаційних надбудов.

6. Заявлена у темі та меті дисертації Псьоти В.О. специфіка галузевого спрямування дослідження щодо обліково-аналітичного забезпечення публічних закупівель у закладах освіти державного сектору не знайшла повноцінного відображення у висновках до розділів дисертації, науковій новизні та практичних результатах роботи. Разом з тим, як підтверджують наведені авторкою практичні дані (наприклад, табл. 3.5. «Аналіз закупівель за CPV у закладах освіти державного сектору» стор. 188), такі дослідження проводились. Тому важливо отримати висновок щодо існування чи відсутності галузевого впливу (наприклад, освітніх закладів державного сектору) на облікове аналітичне забезпечення закупівель.

Водночас зазначені зауваження мають дискусійний чи рекомендаційний характер і підкреслюють актуальність, складність та комплексність обраної теми, не знижуючи наукової цінності основних положень дисертації.

Висновок. Дисертаційна робота Псьоти Вікторії Олександрівни «Обліково-аналітичне забезпечення публічних закупівель в закладах освіти державного сектору» є завершеним, логічно побудованим, самостійним науковим дослідженням. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, висновки та рекомендації, що в сукупності розв'язують завдання поглиблення теоретико-методичних і організаційних засад обліково-аналітичного забезпечення публічних закупівель.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну дослідження, значимість отриманих результатів для науки і практики, відповідність дисертаційної роботи вимогам, що визначені в пунктах 9,10,11,12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 року (зі змінами), вважаю, що її автор – Псьота Вікторія Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
директор Центру підвищення кваліфікації
Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка



Ірина ДРОЗД